

dr hab. Jacek Haman

kontakt: Instytut Socjologii UW, Karowa 18, 00-384 Warszawa, tel. 22-5520273,
fax 22-8278599
e-mail: jhaman@is.uw.edu.pl, jhaman@uw.edu.pl

Doświadczenie zawodowe

- od 1994 - asystent, a od 2003 adiunkt w Zakładzie Statystyki, Demografii i Socjologii Matematycznej Instytutu Socjologii UW
- od 2014 profesor w Instytucie Badań Edukacyjnych
- stały współpracownik Interdyscyplinarnego zespołu Badań nad Edukacją IFiS PAN
- od 2003 - członek Zespołu Ekspertów przy Polskich Badaniach Czytelnictwa
- od 1999 - Fundacja ResPubliki i Instytut Filozofii i Socjologii PAN - współpraca przy realizacji badań OECD PISA - Program for International Student Assessment
- 1999-2002 - stała współpraca z Centralną Komisją Egzaminacyjną, po 2002 roku kontynuowana w mniej sformalizowanym trybie
- 1994-2000 - współpraca z IQS - Institute for Qualitative Studies
- 1999-2001: IFiS PAN - współpraca z prof. W. Wesołowskim przy badaniach Sejmu II i III kadencji oraz w badaniach "Polski Generalny Sondaż Wyborczy"
- 1997-1999 - Specjalista Krajowy w programie SMART (komponent 02b "Opracowanie krajowego systemu oceniania" subkomponent 04)
- konsultacje, wykonywanie ekspertyz i szkoleń m. in. dla: Biura Analiz Klubu Parlamentarnego AWS, Biura Studiów i Analiz Sejmu, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, Instytutu Badań Edukacyjnych, Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski, Studia Q, Telewizji Polskiej S.A., Unilever Polska SA, Związku Kontroli Dystrybucji Prasy

Obecnie pełnione funkcje w instytucjach i redakcjach czasopism naukowych

- Kierownik Zakładu Statystyki, Demografii i Socjologii Matematycznej IS UW
- Instytut Badań Edukacyjnych - członek Rady Naukowej
- *Decyzje* - stały recenzent (od 2005)
- *Zeszyty socjologiczno-polityczne. Seria nowa* – członek zespołu redakcyjnego (od 2014)
- Redaktor statystyczny – *Edukacja* (od 2012), *Edukacja Biologiczna i Środowiskowa*, *Zeszyty socjologiczno-polityczne. Seria nowa* (od 2014)

Niektóre funkcje pełnione w przeszłości

- Uniwersytet Warszawski - członek Senackiej Komisji ds Studentów, Doktorantów i Procesu Kształcenia (kadencja 2008-2012)

Wykształcenie

- 2014: habilitacja, na podstawie książki *Gry wokół nas. Socjolog a teoria gier*
- 2002: doktor nauk humanistycznych (na podstawie rozprawy *Systemy głosowania w demokracji przedstawicielskiej. Właściwości formalne i ich konsekwencje* przygotowanej pod kierunkiem prof. Grzegorza Lissowskiego)
- 2002: Workshop on Data Analysis for Monitoring and Evaluation of Educational Systems, Wiedeń, Austria
- 1998: International Summer School of Political Science, Krynica (kursy Th. Schwartz'a, P.C. Ordeshooka, J. Carey'a, J. Knighta)
- 1997: wizyta studyjna w Scottish Council for Research in Education, Edynburg, Wielka Brytania
- 1994: magister socjologii (na podstawie pracy *Demokracja, lewica, prawica. Potoczne znaczenia wybranych terminów politycznych* przygotowanej pod kierunkiem prof. Miry Marody)
- 1992: International Study Tour of Peace Policy Foundation, Lejda, Holandia
- 1989-1994: studia w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego
- 1989: matura w LO im. T. Reytana w Warszawie

Publikacje

- **Etyka i komputery**
Społeczeństwo Otwarte 5/1995
- **Jakie wybory?**
Społeczeństwo Otwarte 4/1998
Na pewno wolne, równe, powszechne, bezpośrednie. Co do tych czterech cech, jakimi powinny charakteryzować się wybory parlamentarne we współczesnych krajach demokratycznych nie ma chyba wątpliwości. Pozostaje jednak pytanie, w jaki sposób przełożyć wolę obywateli wyrażoną w wyborach na skład legislatury, a więc pytanie o wybór procedury głosowania.
- Jacek Haman, Włodzimierz Wesołowski
Elementy myślenia o państwie demokratycznym
w: Radosław Markowski (red.) Wybory parlamentarne 1997, Warszawa 1999: ISP PAN/Friedrich Ebert Stiftung
- **Racjonalne metody podziału mandatów w wyborach proporcjonalnych**
Studia Socjologiczne 1-2/2000
Proporcjonalne metody podziału mandatów stosowane są w systemach wyborczych licznych krajów demokratycznych, w tym Polski. Właściwości metody podziału mandatów mają niejednokrotnie dla ostatecznego wyniku wyborów znaczenie porównywalne ze znaczeniem samego rozkładu głosów. Artykuł przedstawia

najważniejsze metody alokacji mandatów (metody największych reszt, metodę Jeffersona-d'Hondta, metodę Webstera-Sainte-Laguë i in.), ich klasyfikację oraz właściwości. W szczególności, omówionych jest w nim szereg kryteriów racjonalności podziału oraz konsekwencje stosowania poszczególnych metod dla małych i dużych partii.

- **Czy w Sejmie jest lewica i prawica?**

w: Włodzimierz Wesołowski (red.) *Obciążeni polityką*, Warszawa 2001: IFiS PAN

Pojęcia "lewica" i "prawica" to słowa-klucze, których znaczenie kształtowało się w całkowicie odmiennych niż współczesne warunkach sporów politycznych i ideologicznych, ale pomimo to pozostają w ciągłym użyciu, stanowiąc podstawowy punkt odniesienia, identyfikacji i autoidentyfikacji na scenie politycznej. Czy jednak sposób, w jaki pojęcia te są w Polsce używane zgodny jest z ich obiektywnymi znaczeniami (o ile takie istnieją)?

- **Podział mandatów pomiędzy okręgi wyborcze w świetle teorii sprawiedliwego podziału dóbr**
Przegląd Sejmowy 1(48)/2002

Artykuł 137 Ordynacji Wyborczej do Sejmu RP i Senatu RP określa zasady podziału mandatów pomiędzy okręgi wyborcze, tym samym określając metodę realizacji zasady równości materialnej wyborów – „jeden człowiek – jeden głos”. Problem proporcjonalnego podziału mandatów pomiędzy okręgi (analogiczny do problemu proporcjonalnego podziału mandatów pomiędzy listy partyjne) nie jest jednak problemem trywialnym i był przedmiotem intensywnych badań już od końca XVIII wieku. Badania te były dodatkowo stymulowane poprzez odkrywanie, że niektóre ze stosowanych metod podziału mandatów prowadzą do „podziałów paradoksalnych” (np. „paradoks Alabamy”, „paradoks nowego stanu”). W artykule zaprezentowana są najważniejsze wyniki tych badań – teoria proporcjonalnego podziału dóbr niepodzielnych oraz przegląd i charakterystyka – w szczególności dotycząca wrażliwości na paradoksy – najważniejszych metod stosowanych do podziału mandatów pomiędzy okręgi wyborcze, a na ich tle charakterystyka właściwości metody art. 137 Ordynacji Wyborczej. Wynika z niej, że metoda ta pod wieloma względami ustępuje innym metodom, w jak. np. znana od lat 30. XIX wieku metoda Webstera-Sainte-Laguë.

- **Stabilność i zmienność w przestrzennych modelach głosowania**

Studia Socjologiczne 1/2003

Artykuł przedstawia podstawowe modele przestrzennej teorii głosowania, zaczynając od jednowymiarowych modeli Blacka i Downsa oraz twierdzenia Blacka o medianowym wyborcy i jego rozszerzeń. W dalszej części artykułu przedstawione są konsekwencje zwiększenia liczby wymiarów (twierdzenia o wielowymiarowych medianach i twierdzenie McKelveya) oraz modele "kierunkowe", w których o preferencjach wyborców decyduje nie tylko odległość kandydata od "punktu idealnego" wyborcy, ale również położenie wyborcy i kandydata względem punktu "status quo".

- Ireneusz Białecki, Jacek Haman

Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD/PISA. Wyniki polskie – raport z badań

Warszawa 2003: Fundacja Res Publica, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu

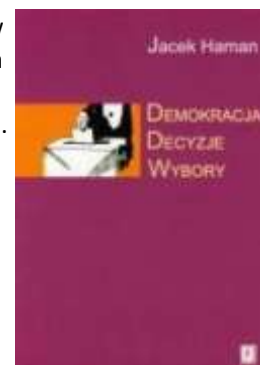
- **Demokracja, decyzje, wybory**

Warszawa 2003: WN Scholar

Decyzje społeczne są konsekwencją nie tylko poglądów podejmujących je zbiorowo członków społeczności, ale także – a czasem głównie – metod użytych do ich podejmowania. Badaniem własności metod podejmowania decyzji społecznych oraz kryteriów, jakie powinny one spełniać zajmuje się teoria wyboru społecznego, której współtwórcami byli m. in. nobliści: K.J. Arrow, J.M. Buchanan, J.F. Nash, A.K. Sen.

Szczególnym przypadkiem społecznych decyzji są decyzje podejmowane w wyborach powszechnych. Ocena przydatności dla praktyki demokratycznej metod głosowania i systemów wyborczych wymaga, z jednej strony, dogłębnej teoretycznej analizy ich własności formalnych, z drugiej zaś – opartej na obserwacjach empirycznych analizy społecznych i politycznych konsekwencji stosowania poszczególnych rozwiązań.

W książce omówionych jest blisko trzydzieści wieloosobowościowych, proporcjonalnych i quasi-proporcjonalnych metod głosowania, ale także inne parametry systemu wyborczego, jak wielkość i możliwe relacje między okręgami wyborczymi. Systemy wyborcze stosowane w praktyce często łączą w sobie elementy bardzo różnych rozwiązań – jest to z reguły uzasadniane dążeniem do osiągnięcia określonych celów normatywnych (np. proporcjonalności w połączeniu z personalnym charakterem głosowania albo odporności na

korupcję), jednak w niemniejszym stopniu bywa to konsekwencją gry partii politycznych i grup interesów, chcących zapewnić sobie jak najkorzystniejszy system wyborczy. Przykładów takiej dwoistości źródeł systemów wyborczych dostarczają zawarte w książce studia dwóch przypadków: Republiki Federalnej Niemiec i Stanów Zjednoczonych.

Recenzje:

Andrzej Antoszewski, *Państwo i Prawo* 3/2004

Monika Nalepa, *Decyzje* 1/2004

Bartłomiej Michalak, *Studia Polityczne* 16/2004

Książka dostępna w [czytelni elektronicznej ibuk.pl](http://czytelni_elektronicznej_ibuk.pl)
oraz do kupienia w postaci [e-booka](#)

- **Senat - euroordynacja - rewolucja**

Praktyka Polityczna 1, wiosna 2004

Jak zrobić rewolucję, nie zauważając tego i jak ją odkręcić, udając, że się tego nie robi. Senacko-sejmowy finisz Ordynacji do Parlamentu Europejskiego

- **Słownik socjologii i nauk społecznych**

Warszawa 2004: WN PWN

opracowanie haseł: *dylemat więźnia, problem wspólnego pastwiska, niezależność statystyczna, rzetelność, statystyka, testy parametryczne, testy nieparametryczne, weryfikacja hipotez statystycznych, zależność pozorna*

- **Populacja i próba uczniów w badaniach PISA**

w: *PISA - wyniki badania 2003*, Warszawa 2004: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu

- **JOW, ale inaczej. Jak wybierać prezydenta, wójta i posła?**

w: S. Drobczyński, M. Żyromski (red.), *Rola wyborów w procesie kształtowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce Poznań 2004: WSNHiD*

- **Dieter Nohlen: Prawo wyborcze i system partyjny. O teorii systemów wyborczych (recenzja)**

Decyzje 3/2005

- **Większościowy system wyborczy: oczekiwania, ograniczenia, rozwiązania alternatywne**

Decyzje 4/2005

Postulat reformy systemu wyborczego poprzez wprowadzenie wyborów większościowych jest od lat obecny w dyskursie publicznym. Wybory większościowe, w opinii ich zwolenników, mają z jednej strony wzmocnić pozycję wyborców, głosujących bezpośrednio na osoby, a nie partie, z drugiej zaś, poprzez doprowadzenie do powstania systemu dwupartyjnego, zwiększyć efektywność rządów, przy jednoczesnym zapewnieniu wyborcom realnej możliwości oceny programu rządowego przed wyborami i usunięcia niepopularnego rządu po końcu kadencji. Aby jednak możliwe było osiągnięcie tych celów, spełnione muszą być także inne przesłanki, umożliwiające wykrystalizowanie się efektywnego systemu dwupartyjnego; w przeciwnym przypadku system większościowy może skutkować niestabilnością polityczną i napięciami związanymi z nieadekwatną reprezentacją istotnych grup społecznych. Rozwiązaniem alternatywnym dla wprowadzenia wyborów większością względną w jednomandatowych okręgach wyborczych (tzw. FPTP) może być zastosowanie innych metod większościowych lub quasi-proporcjonalnych, które mając niektóre z zalet FPTP nie mają niektórych z jego wad.

- **Badanie metod wyboru społecznego: dedukcja, indukcja, symulacja**

Decyzje 6/2006

Dorobkiem teorii wyboru społecznego jest szereg dedukcyjnych twierdzeń o własnościach metod głosowania, wykazujących istnienie lub - częściej - nieistnienie metod głosowania spełniających określone postulaty, w tym m. in. postulat odporności na głosowanie strategiczne. "Twierdzenia o nieistnieniu", choć ważne dla teorii, mają jednak ograniczone przełożenie na praktykę. W sytuacji, gdy nie istnieje żadna metoda głosowania spełniająca jakiś postulat

racjonalności, istotne pytanie dotyczy wrażliwości różnych metod na paradoks związany z nie spełnianiem tego postulatów. Na pytanie takie zwykle pełniejszą odpowiedź można udzielić wykonując symulacje komputerowe. Choć ich wyniki nie mają wartości twierdzeń dedukcyjnych, to w wielu przypadkach mają wartość hipotez statystycznych, a w pozostałych przypadkach pozwalają na formułowanie hipotez o znacznej wartości dla praktycznego stosowania metod głosowania.

- **Wpływ statusu społeczno-ekonomicznego na wynikach w testach PISA 2000 i 2003**
w: M.Federowicz (red.), *Umiejętności polskich gimnazjalistów*, Warszawa 2007: Wydawnictwo IFiS PAN
(zawarte również w raporcie z badań PISA - wyniki badania 2003)

- **Degresywnie proporcjonalny podział mandatów w Parlamencie Europejskim**
Decyzje 8/2007

Przy każdym poszerzeniu Wspólnot Europejskich (EWG i jej poprzedników, a później Unii Europejskiej) pojawiała się potrzeba nowego podziału mandatów w Parlamencie Europejskim między kraje Unii (lub jej poprzedników). Za każdym razem nowy podział dokonywany był w drodze negocjacji i politycznego uzgodnienia, ale już od lat 70. pojawiały się wezwania, by kwestię tę trwale uregulować poprzez odwołanie do obiektywnej, matematycznej formuły, której najważniejszym elementem byłaby precyzyjna definicja pojęcia "degresywnie proporcjonalności", na której miałyby się opierać podziały mandatów. Aktualnie obowiązujący podział wypracowany w Nicei w 2000 roku nie spełnia wymogów zapisanych w uzgodnionym traktacie reformującym Unię Europejską, stąd też w 2007 roku Parlament Europejski podjął prace nad wprowadzeniem nowego podziału mandatów. Mimo początkowych nadziei, związanych z włączeniem pod dyskusję tzw. "metody parabolicznej", ostatecznie PE po raz kolejny przyjął podział nie odwołujący się do obiektywnej formuły. W uzasadnieniu tej decyzji stwierdzono, że kwestii politycznej, jaką jest podział mandatów, nie da się rozwiązać jedynie w oparciu o formułę matematyczną. W artykule przedstawiona jest, obok "metody parabolicznej", oryginalna metoda u^d , która, w przekonaniu autora, łączy w sobie obiektywizm i bezstronność matematyki z pozostawieniem do decyzji politycznej tych charakterystyk podziału, które powinny być uzgodnione w drodze negocjacji.

- **G. Bingham Powell: Wybory jako narzędzie demokracji. Koncepcje większościowe i proporcjonalne** (recenzja)
Decyzje 8/2007

- **Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD PISA. Wyniki badania 2006 w Polsce**

Raport z badania opracowali: Ewa Bartnik, Grażyna Czetwertyńska, Piotr Czetwertyński, Dorota Cyngot, Michał Federowicz, Agata Grabowska, Jacek Haman, Jakub Komorek, Zbigniew Marciniak, Barbara Ostrowska, Michał Sitek, Agnieszka Sułowska.
Warszawa 2007: Ministerstwo Edukacji Narodowej

- Grzegorz Lissowski, Jacek Haman, Mikołaj Jasiński
Podstawy statystyki dla socjologów
wydanie I: Warszawa 2008: WN Scholar
wydanie II: 2011

Podręcznik przedstawia elementarne metody opisu i wnioskowania statystycznego i wyjaśnia ich podstawy teoretyczne. Jest pomocny w podejmowaniu świadomych decyzji badawczych i interpretowaniu wyników badań. Autorzy polecają go osobom zajmującym się socjologią, naukami politycznymi i pedagogiką studentom, wykładowcom oraz praktykom; będzie on przydatny również dla psychologów i ekonomistów, a także dla wszystkich zainteresowanych teorią i praktyką stosowania metod statystycznych w naukach społecznych. Książka uwzględnia zagadnienia pomijane w standardowych podręcznikach, na przykład ujęcie opisu statystycznego jako problemu podejmowania decyzji. Wyraźnie rozdzielono w niej metody opisu i wnioskowania statystycznego, co

ułatwia ich zrozumienie. Obecne wydanie składa się z trzech tomów: Opis statystyczny (t. 1), Zależności statystyczne (t. 2) i Wnioskowanie statystyczne (t. 3).

Tom pierwszy obejmuje opis struktury badania statystycznego, sposoby prezentacji jego wyników w postaci rozkładów statystycznych, parametry różnych własności rozkładu zmiennej statystycznej: poziomu wartości, rozproszenia, asymetrii, koncentracji itp. Parametry statystyczne opisujące różne własności rozkładu są ze sobą powiązane za pomocą sposobu oceny błędu opisu.

Przedstawiana w drugim tomie analiza zależności statystycznych między dwiema lub większą liczbą zmiennych to najczęściej stosowany przez socjologów rodzaj analiz statystycznych. Główną przyczyną trudności pojawiających się podczas wyboru metody opisu i pomiaru siły zależności statystycznych jest nieznanostwo teorii, a przede wszystkim błędne przekonanie, że istnieje tylko jeden typ zależności statystycznej, mierzonej na różne sposoby w odmiennych sytuacjach. W podręczniku zaprezentowano wiele typów zależności statystycznej: zależność stochastyczną, zależność korelacyjną, skorelowanie liniowe, korelację rangową itd. Podstawą ich wyróżnienia jest nie tylko rodzaj posiadanych danych, charakteryzowanych przez typ skal pomiarowych, lecz przede wszystkim sposób optymalnego opisu jednej zmiennej na podstawie informacji o drugiej zmiennej lub o większej ich liczbie. Dużo miejsca poświęcono klasycznym metodom wielozmiennym: zależnościom warunkowym (w tym pozornym zależnościom i niezależnościom) i regresji wielokrotnej oraz związanym z nimi nowym problemom (zależności cząstkowej, addytywności i interakcji między zmiennymi). Tom ten kończy przegląd celów i metod wielowymiarowej analizy statystycznej.

Tom trzeci poświęcony jest podstawom wnioskowania statystycznego. Większość badań statystycznych prowadzi się na próbach dobranych z populacji, ale ich wyniki uogólnia się na całą populację. Obliczenie prawdopodobieństwa popełnienia określonego błędu lub błędu o określonej wielkości przy takim uogólnieniu możliwe jest wtedy, gdy próba została dobrana w sposób losowy. Służy do tego rachunek prawdopodobieństwa, którego elementarne, niezbędne podstawy przypomniano tu i uzupełniono. Przedstawiono najczęściej stosowane przez socjologów metody wnioskowania statystycznego: metody estymacji parametrów statystycznych i weryfikacji hipotez statystycznych. Oprócz najprostszego sposobu losowania próby (dobór prosty losowy), wystarczającego dla wyjaśnienia podstawowych pojęć i metod wnioskowania, omówiono także inne schematy doboru próby, które umożliwiają wykorzystanie posiadanej wiedzy o populacji dla uzyskania dokładniejszych i bardziej wiarygodnych wyników bez zwiększania liczebności próby oraz ułatwiają realizację badań reprezentacyjnych. Dołączona do podręcznika płyta CD zawiera dodatkowe zadania, testy, dane do przykładów używanych w podręczniku, a także materiały ilustrujące i poszerzające omówienie niektórych problemów rozważanych w książce, takie jak animacje oraz interaktywne prezentacje poświęcone wybranym zagadnieniom.

- **Klasyfikacja systemów wyborczych. Przykład z pogranicza nauk politycznych i matematyki**
Athenaeum 21/2009

Klasyfikacja systemów wyborczych należy do dziedzin dwóch nauk: matematyki stosowanej i nauk politycznych. System Pojedynczego Głosu Nieprzechodniego (SNTV) jest przez większość politologów klasyfikowany jako system większościowy, zaś system Pojedynczego Głosu Przechodniego (STV) zdaniem części jest systemem większościowym, zdaniem innych - proporcjonalnym. Tymczasem matematyczna analiza ich konstrukcji wskazuje, że oba mają istotne własności, które powinny prowadzić do uznania ich za systemy proporcjonalne. Dopiero jednak analiza danych empirycznych pozwolić może na ocenę, czy własności te rzeczywiście są tak ważne w praktyce politycznej, aby przesądzać o klasyfikacji obu tych systemów wyborczych.

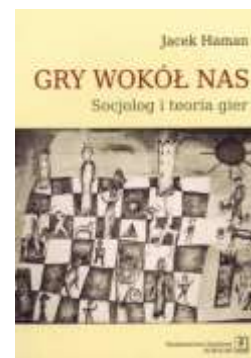
- **Czy rząd może rządzić wbrew prezydentowi, nie mając odpowiedniej większości?**
Decyzje 12/2009

Podstawowym sposobem realizacji rządowego programu politycznego jest uchwalanie rządowych projektów ustaw. W polskim systemie konstytucyjnym możliwa jest sytuacja, że „koalicja rządowa” (zwłaszcza niemająca poparcia prezydenta) nie będzie „koalicją wygrywającą” w „grze o uchwalenie ustawy”. Pomimo pewnych przeszkód, będące w takiej sytuacji rządy dość efektywnie realizowały swój program legislacyjny. Artykuł wskazuje na znaczenie w procedurze legislacyjnej czynników innych niż sama kwestia liczby posłów w koalicji rządowej lub poparcie prezydenta. Lepszy dostęp to zasobów, takich jak: informacja, czas, możliwość zgłaszania poprawek do projektu, możliwość kontrolowania przebiegu procedur sejmowych sprawiają, że pozycja koalicji rządowej w procesie legislacyjnym jest znacznie silniejsza, niż wynikałoby to jedynie z liczby wspierających ją posłów.

- **Podział mandatów w Parlamencie Europejskim między delegacje narodowe**
w: A.Sokala, B.Michalak, A.Frydrych, R. Zych (red.) *Wybory do Parlamentu Europejskiego. Prawne, polityczne i społeczne aspekty wyborów*, Toruń 2010
- **Przysięga**
Komentarz do r. XVI Ziemi obiecanej Wł.St.Reymonta
Decyzje 13/2010
Możliwość uzyskania większej wypłaty pozornie wydaje się rzeczą zawsze pożądaną. Każdy, kto miał kontakt z teorią gier, wie jednak, że są sytuacje, gdy możliwość uzyskania wysokiej wypłaty jest nie błogosławieństwem, lecz przekleństwem. Jeśli uczestnicząc w wymianie więcej możemy zyskać na oszukaniu partnera, niż na uczciwej współpracy, to w konsekwencji potencjalny partner ze współpracy może się - z obopólną stratą - wycofać. Obniżenie własnej wypłaty za działanie niekooperacyjne może się w tej sytuacji okazać rozwiązaniem najkorzystniejszym. Jednym z najstarszych i najbardziej uświęconych tradycją sposobów na osiągnięcie tego jest złożenie przysięgi.
- **Trust in National and European Institutions. Is Poland an Exception?**
w: W.Wesołowski, K.M.Słomczyński, J.K.Dubrow (red), *National and European? Polish political elite in comparative perspective*
IFiS Publishers, Warszawa 2010
- **Zaufanie do instytucji Unii Europejskiej**
w: W.Wesołowski, K.M.Słomczyński (red), *Tożsamość, zaufanie, integracja. Polska i Europa*
Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2012
- **Teoria gier jako narzędzie politologa**
Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne 36/2012, str. 69-93
- Michał Federowicz, Jacek Haman, Jan Herczyński, Kamila Hernik, Magdalena Krawczyk-Radwan, Karolina Malinowska, Mateusz Pawłowski, Paweł Strawiński, Dominika Walczak, Andrzej Wichrowski
Czas pracy i warunki pracy w relacjach nauczycieli. Raport tematyczny z badania
IBE, Warszawa 2013
- Marek Smulczyk, Jacek Haman, Artur Pokropek
Organizacja i metodologia badania „Ścieżki rozwoju edukacyjnego młodzieży – szkoły pogimnazjalne”
w: Maciej Karwowski (red.) *Ścieżki rozwoju edukacyjnego młodzieży – szkoły pogimnazjalne*
Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2013
- **Niespełniona obietnica**
Decyzje 19/2013
- **Teorie racjonalnego wyboru a badania edukacyjne**
w: Anna Wojciuk (red.) *Analiza polityki publicznej. Podejścia teoretyczno-metodologiczne*
IBE, Warszawa:2013
- **Metody podziału wpływów i stanowisk między podmioty polityczne w świetle teorii wyboru społecznego**
w: Barbara Krauz-Mozer, Paweł Ścigaj (red.) *Podejścia badawcze i metodologie w naukach o polityce*
Księgarnia Akademicka, Kraków:2013

- **Gry wokół nas. Socjolog i teoria gier** WN Scholar, Warszawa 2014.

Od czasu wydania *Theory of Games and Economic Behavior* Johna von Neumanna i Oskara Morgensterna w 1944 roku teoria gier jest jednym z najważniejszych paradygmatów w ekonomii oraz w naukach politycznych. W socjologii, mimo początkowych nadziei, rola teorii gier jest wciąż marginalna. A szkoda, ma ona bowiem socjologii naprawdę dużo do zaoferowania. Teoria gier opisuje działanie racjonalnych jednostek w warunkach interakcji z innymi racjonalnymi jednostkami. Umożliwia budowanie modeli wyjaśniających, dlaczego jednostki w warunkach społecznych działają w określony sposób i dlaczego działania te przynoszą określone rezultaty – często różniące się z interesami jednostek, które swoimi działaniami do nich doprowadziły. To z kolei rodzi pytania o instytucje służące ochronie społeczeństwa i jednostek przed negatywnymi skutkami funkcjonowania „pułapek społecznych”.

Pierwsza część książki poświęcona jest percepcji teorii gier w socjologii oraz możliwościom i ograniczeniom jej wykorzystania przez socjologów. W części drugiej zademonstrowany został potencjał omawianej teorii jako narzędzia badawczego na przykładzie analizy stosowania „taktycznej słabości” w sytuacjach, w których osiągnięcie sukcesu w interakcji społecznej wymaga od jej uczestników celowego pogorszenia swojej pozycji.

Książka zawiera także ogólne wprowadzenie do teorii gier, skierowane zarówno do Czytelnika nieznającego teorii gier, jak i chcącego jej znajomość odświeżyć.

- Jacek Haman, Elżbieta Barbara Ostrowska
OECD PISA methodology and the interpretation of Polish students' results in the area of science
Edukacja Biologiczna i Środowiskowa 49(1)/2014
- Kazimierz Rządewski, Wojciech Słomczyński, Karol Życzkowski - „Każdy głos się liczy. Wędrownica przez krainę wyborów” (recenzja)
Decyzje 22/2014

Tłumaczenia

- *Philip. D. Straffin*
Teoria gier
Warszawa 2001: WN Scholar
- *Hannu Nurmi*
Wprowadzenie do analizy metod głosowania
w: Grzegorz Lissowski (red.) *Elementy teorii wyboru społecznego*, Warszawa 2001: WN Scholar
- *H. Peyton Young*
Tak proporcjonalnie, jak to tylko możliwe
w: Grzegorz Lissowski (red.) *Elementy teorii wyboru społecznego*, Warszawa 2001: WN Scholar
- *Earl Babbie*
Badania społeczne w praktyce
tłumaczyli: W. Betkiewicz, M. Bucholc, P. Gadowski, J. Haman, A. Jasiewicz-Betkiewicz, A. Kloskowska-Dudzińska
Warszawa 2003: WN PWN

Podstawy badań społecznych

Warszawa 2008: WN PWN

tłumaczyli: W. Betkiewicz, M. Bucholc, P. Gadomski, J. Haman, A. Jasiewicz-Betkiewicz, A. Klokowska-Dudzińska, M. Kowalski, M. Mozga-Górecka

- *H. Peyton Young*

Sprawiedliwy podział. Teoria i praktyka

tłumaczenie: Jacek Haman, Mikołaj Jasiński (aneks)

Warszawa 2003: WN Scholar

- *Mancur Olson*

Dobra publiczne i problem pasażera na gapę

w: A. Jasińska-Kania, L. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziótkowski (red.) *Współczesne Teorie Socjologiczne*

Warszawa 2006: WN Scholar

- *Michael Hechter, Satoshi Kanazawa*

Teoria racjonalnego wyboru a socjologia

w: A. Jasińska-Kania, L. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziótkowski (red.) *Współczesne Teorie Socjologiczne*

Warszawa 2006: WN Scholar